

ПОНЯТТЯ «ВИКОНАВЕЦЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Алла Сергіївна ГОЛОВКО,

*студентка 2 курсу магістратури
Інституту прокуратури та
кримінальної юстиції Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

Сьогодні вітчизняне кримінальне законодавство розвивається у напрямі гармонізації із законодавством європейських держав. Цей процес вимагає від нашої держави дотримання загальновизнаних стандартів з прав людини і громадянина, сприйняття базових міжнародних принципів у боротьбі зі злочинністю. Додатково також вивчається досвід країн так званого «близького зарубіжжя».

Що стосується інституту співучасті, то важливим аспектом є остаточне визначення ознак виконавця кримінального правопорушення у порівнянні з вирішенням цього питання у законодавстві інших держав.

Ознаки співучасників, у тому числі й на підставі зарубіжного кримінального законодавства, досліджували такі вітчизняні вчені, як Н. О. Гуророва, А. Ф. Зелінський, І. О. Зінченко, О. О. Кваша, А. П. Козлов, В. О. Навроцький, Р. С. Орловський, А. Н. Трайнін, Д. М. Харко та ін.

Як відомо, за Кримінальним кодексом України (далі - ККУ) виконавцем кримінального правопорушення є:

- особа, яка безпосередньо вчинила делікт (виконавець) ;
- особа, яка безпосередньо брала участь у вчиненні делікту спільно з іншими особами (співвиконавець);
- особа, яка вчинила делікт шляхом використання осіб, які відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності (посередній виконавець) [1, с. 182-183].

Отже, розглянемо особливості визначення поняття «виконавець» у законодавстві зарубіжних держав. Наприклад, відповідно до англійської кримінально-правової доктрини виконавцем вважається той, хто безпосередньо, особисто вчиняє кримінальне правопорушення. При цьому виконавцями одного й того самого делікту можуть бути як особи, що разом виконують усі дії, які утворюють це діяння, так і особи, кожна з яких виконує лише частину об'єктивної сторони. Припускається, що всі учасники групового делікту несуть колективну відповідальність за його наслідки і визнаються однаковою мірою його виконавцями. Виконавець - це також особа, яка вчинила кримінальне правопорушення «за допомогою неживої сили або через невинного посередника», тобто до визначення включається і опосередковане виконавство. Тому фізична присутність на місці вчинення делікту не вважається обов'язковою умовою для визнання особи виконавцем. Виконавцем також є особа, яка

сприяла кримінальному правопорушенню в момент його вчинення. Саме критерій сприяння делікт в момент його вчинення, а не зміст самого сприяння, є істотним для визнання особи виконавцем [2, с. 210] .

Згідно з ч. 3 ст. 16 Кримінального кодексу Республіки Білорусь виконавцем визнається особа, яка безпосередньо вчинила кримінальне правопорушення, або безпосередньо брала участь у його вчиненні спільно з іншими особами, або вчинила делікт шляхом використання інших осіб, що не підлягають відповідно до закону кримінальній відповідальності, або які вчинили кримінальне правопорушення з необережності [3, с. 451] . Останній вид виконавця є принциповою відмінністю норми кримінального законодавства Республіки Білорусь від подібної норми ККУ.

За змістом ч. 2 ст. 28 Кримінального кодексу Республіки Казахстан виконавцем визнається особа, що вчинила кримінальне правопорушення безпосередньо або брала безпосередню участь у його вчиненні спільно з іншими особами (співвиконавцями), а також особа, що вчинила делікт шляхом використання інших осіб, які не підлягають кримінальній відповідальності внаслідок віку, неосудності або інших обставин, передбачених цим Кодексом, або шляхом використання осіб, що вчинили діяння з необережності [3, с. 452] . Тут ми бачимо часткове дублювання норми з Кримінального кодексу Республіки Білорусь - з'являється критерій, пов'язаний із необережною формою вини виконавця.

Ст. 22 Кримінального кодексу Грузії, яка визначає виконавця (співвиконавця) кримінального правопорушення, майже повторює зміст норм кримінального права вищезазначених країн, що утворилися при розпаді СРСР. Але у ст. 24 «Види співучасників» зазначається лише про організатора, підбурювача та пособника. Практично поняття «виконавець» в кримінальному законі Грузії ототожнюється із поняттям «суб'єкт кримінального правопорушення», а поняття «співвиконавець» чітко відмежовується від поняття «співучасник».

Визначення поняття виконавця делікту за Кримінальним кодексом Литовської Республіки є подібним до відповідних норм кримінального законодавства Російської Федерації, України, Республіки Молдови тощо. Відповідно до ч. 3 ст. 24 Кримінального кодексу Литовської Республіки виконавцем кримінального правопорушення є особа, що вчинила діяння безпосередньо або за допомогою осіб, що відповідно до ст. 13 цього Кодексу не підлягають кримінальній відповідальності через свій вік, або за допомогою інших осіб, що не несуть кримінальної відповідальності.

У Латвійській Республіці законодавець так само відмовився від визнання виконавця (співвиконавця) співучасником. Виконавець кримінального правопорушення не згадується у переліку співучасників, наведеному у ст. 20 КК Латвійської Республіки. У ч.1 ст. 20 співучасть визначена як свідомо дія або бездіяльність, шляхом якої особа (співучасник) спільно з іншою особою (виконавцем) брала участь у вчиненні умисного злочинного діяння, але сама не була його безпосереднім виконавцем.

У ст. 38 Кримінального кодексу Естонської Республіки згадується про вчинення делікту групою осіб як про обставину, що обтяжує покарання. При цьому поняття «групи осіб» або «спільного вчинення кримінального правопорушення» не розкривається. Лише в Особливій частині КК вперше згадується про співучасть, як про обставину, що обтяжує відповідальність. Це можна пояснити тим, що кримінальне законодавство Естонської Республіки зазнало впливу норм кримінального права деяких європейських країн (Федеративної Республіки Німеччини, Фінляндії, Королівства Швеції тощо) [3, с. 452-454] .

Таким чином, можна зробити висновок, що залежно від правової системи, територіальної наближеності, міжкультурних зв'язків у кримінальному законодавстві різних держав наводяться власні особливості визначення поняття «виконавець кримінального правопорушення». Колишні пострадянські держави, у тому числі й Україна, мають схожу термінологію, а ті країни, які зазнають «європейського» впливу, можуть застосовувати інші критерії, відмінні, зокрема, від тих, що встановив український законодавець.

Список використаних джерел:

1. Орловський Р. С. Виконавець як вид співучасника у злочині. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. № 4, т. 2. С. 181-186
2. Зінченко І. О. Співучасть у злочині за кримінальним правом України та Англії: порівняльно-правовий аспект. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 3 (14). С. 205-216
3. Харько Д. М. Особливості визначення поняття «виконавець (співвиконавець) злочину» за кримінальним законодавством країн пострадянського простору. *Держава і право*. 2012. № 56. С. 450-455